

Krajevna imena na Tržaškem

DOI: 10.4312/SSJLK.61.9-22

Matej Šekli, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana; Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana; matej.sekli@guest.arnes.si

Nina Pahor, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana; Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, nina.pahor@zrc-sazu.si; nina.pahor@ff.uni-lj.si

Marko Snoj, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana; Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, marko.snoj@zrc-sazu.si; marko.snoj@ff.uni-lj.si

V prispevku so v treh razdelkih obravnavana izbrana krajevna imena na Tržaškem, tj. v mestu Trst/Trieste/Triest in njegovi okolici. V prvem razdelku so analizirane medjezikovne različice krajevnega imena *Tergeste*, *Triest*, *Trst*, in sicer njihovo jezikovno spreminjanje v času in prehajanje iz jezika v jezik. V drugem razdelku so predstavljena slovenska poimenovanja mestnih predelov Trsta, ki so v veliki večini neslovenskega izvora. V tretjem razdelku je prikazana etimološka razlaga treh krajevnih imen v okolici Trsta – *Nabrežina/Aurisina*, *Devin/Duino*, *Prosek/Prosecco* –, izmed katerih sta v skladu z ugotovitvami zgodovinskega in znotraj tega primerjalnega jezikoslovja vsaj dve najverjetneje slovanskega, torej slovenskega izvora.

krajevna imena, Trst/Trieste/Triest, mestni predeli, Nabrežina/Aurisina, Devin/Duino, Prosek/Prosecco

This article discusses selected place names in the Triestine area – that is, in Triest/Trst/Triest and its surroundings. The first section analyzes the place name Trieste and its versions in various languages (*Tergeste*, *Triest*, and *Trst*), focusing on its changes through time and movement from one language to another. The second section presents the Slovenian names of Trieste's districts, which are largely of non-Slavic origin. The third section provides an etymological explanation of names for three places around Trieste: *Aurisina/Nabrežina*, *Duino/Devin*, and *Prosecco/Prosek*. According to the findings of historical linguistics and, within this, comparative linguistics, at least two of these are most likely of Slavic (i.e., Slovene) origin.

place names, Trieste/Trst/Triest, city districts, Aurisina/Nabrežina, Duino/Devin, Prosecco/Prosek

1 *Tergeste*, *Triest*, *Trst*¹

Mesto Trst se je skozi zgodovino nahajalo na stičišču dveh dežel, ki so ju v antiki imenovali *Venetia* (Benečija) in *Histria* (Istra) ter od srednjega veka dalje *Furlanija* in *Istra*, ob čemer

1 Avtor razdelka pod zaporedno številko 1 je Matej Šekli, avtorica razdelka pod številko 2 Nina Pahor in avtor razdelka pod številko 3 Marko Snoj.

je omenjeno urbano središče spadalo v Istro, od časa po prvi svetovni vojni pa se je za pokrajino med Furlanijo in Istro, v kateri leži tudi *mesto v zalivu*, uveljavilo poimenovanje *Julijska krajina*.² Gledano s stališča zgodovinskega in znotraj tega primerjalnega jezikoslovja so se na tem območju v preteklosti srečevale in se še vedno srečujejo različne jezikovne stvarnosti. V jezikovni krajini, nastali po indoevropizaciji Evrope v bronasti dobi, je na prehodu današnje Furlanije v Istro na podlagi izpričanih jezikov in njihovih narečij možno razločevati različne jezikovne plasti. Na tem prostoru so si v časovnem sosledju sledile vénetščina (ki je bila del italske veje indoevropskih jezikov), po jezikovni latinizaciji tega območja iz ljudske latinščine nastali alpska severozahodna in balkanska jugovzhodna romanščina (iz katerih sta se med drugim izoblikovali furlanščina in istriotščina), alpska in primorska zahodna južna slovanščina (kasneje slovenščina in čakavščina), delno bavarska visoka nemščina ter naposled še benečanščina ali lagunska beneška italijanščina (tj. beneško italijansko narečje v Benetkah in Beneški laguni), ki se je postopoma spreminjala in »osamosvojila« v tržaško narečje kolonialne beneške italijanščine (it. *veneto coloniale*). Vse to se odraža tudi v zemljepisnih in osebnih imenih na tem prostoru. Sledi kratek sprehod skozi jezikovno zgodovino severovzhodnega jadranskega območja na primeru medjezikovnih različic krajevnega imena *Tergeste*, *Triest*, *Trst*. Njegova dokumentiranost v antiki in srednjem veku namreč omogoča rekonstrukcijo njegovega jezikovnega spreminjanja v času in prehajanja iz jezika v jezik.

1.2 *Tergeste*, *Tergestinus*

V najstarejših ohranjenih antičnih zgodovinskih virih se za današnji Trst pojavlja polatinjeno poimenovanje *Tergeste* in iz tega izpeljan vrstni pridevnik **Tergestinus*.³ Izvor krajevnega imena ni dokončno pojasnjen, a je toponim nedvomno indoevropski, najverjetneje vénetski.⁴ Korenski del imena *terg-* se pojavlja v več antičnih krajevnih imenih, poleg v

2 Pokrajinsko ime *Furlanija* (furl. *Furlanie*, navadno *Friùl*, italijanizirano *Friuli*, nem. *Friaul*) izvira iz srednjega veka in poimenuje zgodovinsko deželo, tedanjo vojvodino Furlanijo: antično krajevno ime *Forum Iulii* 'Julijev trg' se je nanašalo na središče dežele, današnji Čedad/Cividale/Cividât, in je vsebovalo ime ustanoviteljev mesta, rimske dinastije Julijcev (saj naj bi mesto ustanovil sam Julij Cezar), ter se je nato po metonimiji pomensko razširilo na poimenovanje celotne dežele (prim. za čas ok. 661: *apud Foroiuli* 'v Furlaniji', *Foroiulensem ducatum* 'furlansko vojvodino') (Kos 1902: 216; Snoj 2009a: 512–513, 161). Nasprotno pa je ime *Julijska krajina* (it. *Venezia Giulia*) nezgodovinsko, leta 1863 ga je namreč skoval goriški jezikoslovec Graziadio Isaia Ascoli (1829–1907), in sicer v okviru svojega iredentističnega koncepta *treh Benečij* – to naj bi bile *Venezia Propria* (Benečija v ožjem smislu), *Venezia Tridentina* (Tridentska Benečija) in *Venezia Giulia* (Julijska Benečija) (Ascoli 1863: 559). S tem slednjim so bile mišljene tedanje t. i. *terre irredente* 'neosvojenjena ozemlja', dobesedno 'neodrešene dežele' Gorica, Trst in Istra, ki so politično-upravno tvorile Avstrijsko Primorje znotraj Avstrijskega cesarstva.

3 Strabon/Στράβων (ok. 63 pr. n. št.–23 n. št.): *Geografija*/Γεωγραφικά: φρούριον Τεργέστε (VII, v, 2) 'utrjeno mesto, utrdba *Tergeste*'; ok. 44. n. št.: Pomponij Mela/*Pomponius Mela* (1. stol. n. št.): *Popis dežel*/*Cosmographia*: *Tergeste* (II, 54) (Cinausero Hofer, Dentesano 2011: 936).

4 Etimološka razlaga krajevnega imena *Tergeste* je povzeta po Snoj v Bezljaj 2005: 237 in Snoj 2009a: 440, 2016: 804.

Tergeste v antični Istri še v *Opitergium* v antični Benečiji (to je današnji *Odèrzo* na Treviškem v severovzhodni italijanski deželi Benečija/Veneto) in v *Tergolepe* v antičnem Noriku. Koren je morda v neki nepojasneni zvezi z alb. *treg* 'trg' in praslovanskim *tъrgъ 'trg, tržnica', pripona pa je verjetno tista, ki se pojavlja v venetskem krajevnem imenu *Ateste* (iz tega je današnje beneško italijansko *Este*) in v liburnijskem imenu otoka Λάδεστα, Λάδεστον. Če je domneva pravilna, venetsko predlatinsko krajevno ime *Tergeste* prvotno pomeni '*trg, tržišče'.

Potem ko so Rimljani leta 181 pr. n. št. ustanovili antično mesto *Aquileia*, današnji Oglej (lat. *Aquileia*, star. furl. *Olee*, sodobno furl. *Aquilee* in it. *Aquileia* sta latinizirani obliki), se je začela postopna jezikovna latinizacija njegovega zaledja, današnje Furlanije in Istre. Pri tem so bila nekatera predlatinska zemljepisna imena prevzeta v latinščino. Tako sta bili tudi dotično venetsko krajevno ime in iz njega izpeljan vrstni pridevnik prevzeta in oblikovno integrirana v latinščino, kjer sta sprva ostala nespremenjena – *Tergēste in *Tergēstinus.

1.3 Trieste, triestin

Prav na območju prehajanja Istre v Furlanijo sta se v zgodnjem srednjem veku iz oglejske ljudske latinščine v okviru spontanega jezikovnega spreminjanja preko skupne romanščine začeli oblikovati dve prvotni staroromanski narečji, in sicer jugovzhodna in severozahodna romanščina, na tem prostoru glasovno bolj arhaična balkanska in bolj inovativna alpska romanščina. Zemljepisna meja med obema je tod potekala v smeri jug–sever po črti antičnih središč *Capris–Silicanum–Villiacum*, današnjih krajev Koper/Capodistria–Solkan–Beljak/Villach.⁵ V naslednjih stoletjih so se iz balkanske romanščine oblikovale istriotščina, dalmatščina in romunščina, iz alpske romanščine pa furlanščina, (dolomitska) ladinščina in retoromanščina.⁶ Zemljepisna imena in jezikovno gradivo na tem območju pričajo o tem, da je furlanščina na jugovzhodu segala do Trsta in Milj, medtem ko se je v Kopru in južneje govorila istriotščina. Furlanščina v Trstu, t. i. *tergestinščina*, je preživela do začetka 19. stoletja, furlanščina v Miljah, t. i. *muglizanščina*, pa je izumrla v drugi polovici istega stoletja. Izpodrinila jo je benečanščina, ki je v mestu izpričana od 13. in 14. stoletja dalje.⁷

Latinska oblika krajevnega imena *Tergeste* in vrstni pridevnik *Tergestinus* sta se v zgodnjem srednjem veku po pisni tradiciji še naprej zapisovala nespremenjeno,⁸ čeprav se je v tem času v govorjenem ljudskem jeziku, izrazito v alpski romanščini, njegova glasovna

5 Za izogloslo Koper–Solkan–Beljak prim. Šturm 1928; Grad 1958; Skubic 2007 (1989): 65, 68.

6 V primerjalnem jezikoslovju romanskih jezikov se za geolekte, imenovane furlanščina (*furlan*), (dolomitska) ladinščina (*ladin*) in retoromanščina (*rumantsch*), uporabljajo različna krovna poimenovanja, in sicer *ladinščina* (it. *ladino*, Ascoli 1873), *retoromanščina* (nem. *Rätoromanisch*, Gartner 1883) ali *alpska romanščina* (nem. *Alpenromanisch*, Gamillscheg 1935: 271). V slovenski romanistiki se je uveljavil strokovni izraz *alpska romanščina* (Skubic 2007: 125–155).

7 O tergestinščini in muglizanščini prim. Skubic 2002: 147; Heinemann 2015.

8 Po 2. aprilu 568: *Chronicon Gradense: in Tergestina civitate* (Kos 1902: 74); 648–668: *Danduli Chronicon: in territorio Tergestino* (VI, 8) (Kos 1902: 215).

podoba že začela spreminjati. Poleg pisnih latinskih oblik, ki jih je v virih ves čas zaslediti tudi še pozneje, pa so celo v istem viru izpričane tudi že oblike, ki nakazujejo postopen jezikovni razvoj v smer furlanščine. Obliki *Tregeste* in *Tregestinus* (tudi že *Trigestinus*)⁹ izkazujejo premet *er* ≥ *re* (*Tergeste* ≥ *Tregeste*, *Tergestinus* ≥ *Tregestinus*).¹⁰ Približno v istem času se pojavljata tudi že obliki *Treiesta* in *Triestinus*,¹¹ ki odražata dviganje prednaglasnega *e* v *i* (*Trigestinus*) in palatalizacijo latinskega *g* v *j* v položaju pred sprednjim samoglasnikom in za samoglasnikom (*Tregest-* > **Trijest-* in *Tregestin-* > **Trijestin-*).¹² Po vseh teh glasovnih spremembah in omenitvi končnih samoglasnikov sta nastali furlanski obliki *Triest* in *triestin*.¹³ Furlanska oblika krajevnega imena je bila prevzeta v beneško italijanščino in tam prilagojena (*Trieste*) ter v nemščino, kjer se glasi tako kot v furlanščini – *Triest* (mesto je leta 1382 prišlo pod Habsburžane, prim. zapis leta 1389 ze *Triest*).

1.4 Trst, tržáški, Tržáčan

Slovani, ki so obdonavsko-alpsko-jadranski prostor naseljevali od druge polovice 6. stoletja, poimenovanje za Trst niso prevzeli iz alpske, temveč iz balkanske romanščine. V tej obliki *Tergeste* ni doživela palatalizacije *g* v *j*, ni pa možno z gotovostjo trditi, ali je v njej prišlo do premeta *er* ≥ *re* (*Tergeste* ≥ *Tregeste*) ali ne. Balkanskoromanski izhodišči za prevzem v slovanščino sta bili torej teoretično lahko **Tęrgęste* ali **Tęrgęste*, kar je bilo v jeziku prejemniku integrirano kot **Tǫrgǫstǫ* ali **Trǫgǫstǫ*. To je bilo nato podvrženo slovanski mlajši regresivni (tj. drugi) palatalizaciji mehkonebnikov in nastanku slovanskih polglasnikov, na nadsegmentni ravni pa naglasnemu pomiku z nestaroakutiranega zložnika za zlog proti koncu besede (Dybojev zakon). Poznopraslavska oblika se je po vseh teh spremembah glasila **Tbrǫbstǫ* > **Tbrǫbstǫ*, rod. ed. **Tbrǫbstǫ*, ali **Tbrǫbstǫ* > **Tbrǫbstǫ*, rod. ed. **Tbrǫbstǫ*, kar je oboje lahko dalo izhodiščno slovensko **Tǫzǫst*, rod. ed. **Tǫzǫstǫ*.¹⁴ Osnova v stranskosklonskih oblikah tipa **Tǫzst-* se je po poenostavitvi dvojnega soglasnika spremenila v **Tǫzst-* (**Tǫzst-* > **Tǫzst-* > **Tǫzst-*), kar se je posplošilo tudi v imenovalnik

9 Po 2. aprilu 568: *Danduli Chronicon: de Trigestina urbe* (V, 11, 14) (Kos 1902: 74); julija 603: *Tregestinae* [...] *ecclesiae* (Kos 1902: 179); ok. 670: Anonimni Ravenat/*Anonymus Ravennas: Cosmographia: Tergeste* (V, 14), *Tregeste* (IV, 30) (Kos 1902: 226); ok. 804: *Chronicon Venetum vulgo Altinate: Trieste* (XIV, 30) (Kos 1906: 28).

10 Za premet *r*-ja v romanskih narečjih na Apeninskem polotoku prim. Rohlf 1949: §322.

11 Po 2. aprilu 568: *Chronicon Venetum vulgo Altinate: in Triestina* [...] *civitate* (XIV, 11) (Kos 1902: 74); ok. 670: Gvidon/*Guido: Geographica: Treiesta* (19, 20), *Tergeste* (117) (Kos 1902: 229).

12 Latinski *g* se v furlanščini v položaju pred *e*, *i* in za samoglasnikom palatalizira v *j*, ki lahko onemi (Francescato 1966: 208): lat. *re-* + *ad-* + *colligere* > it. *raccògliere*, furl. *ricuéli*, *racuéli* (Zingarelli 1994: 1467; Pirona 1996: 841, 873).

13 Obliki sta izpričani tudi v muglizanski furlanščini: *triést* in *triestin* (Zudini, Dorsi 1981: 172).

14 Prim. Škrabec 1892; Ramovš 1924: 302, 1936: 26, 54; Snoj 2009a: 440; Repanšek 2016: 150. Za razliko od prvih treh slednji avtor za slovanščino izhaja iz dveh izhodiščnih romanskih oblik, in sicer brez metateze in z metatezo, ter natančneje določi samoglasniško kolikost in kakovost e-jevskih samoglasnikov (prvi *e* v priponi *-ěste* naj bi bil v venetščini in latinščini dolg ter posledično pozneje v izhodiščni romanščini ozek, v balkanski romanščini se je nato skrajšal).

(*Třzàst ≥ *Třst). Izhodiščna slovenska oblika je bila tako prenarejena v *Třst, rod. ed. *Třstà, kar je (vključno s prvotnim naglasnim mestom) potrjeno v nekaterih slovenskih narečjih. V tistih z bolj arhaičnim naglasnim mestom se tako pojavlja *Třst*, rod. ed. *Trstà* (npr. nadiško v kraju Ošnje/Osgnetto *Tàrst*, rod. ed. *Tarstà*), v tistih z naglasnim umikom z zadnjega zloga pa *Třst*, rod. ed. *Trsta*, poknjženo *Třst*, rod. ed. *Trsta*.

Vrstni pridevnik k *Trst* s pripono *-ski* se je prvotno glasil *trzáski (praslovansko **tbr/rb3bstǫskvjb* > **tbr/rb3bstǫskvjb* se je namreč po regularnih glasovnih spremembah spremenilo v izhodiščno slovensko *třzàstski > *třzàski, ki se je v zahodni in južni slovenščini odrazilo kot *trzáski). V obliki *trzáski se je nato končaj *-ski* zamenjal s končajem *-ški* po tipu *němški* (psl. *němčbǫskvjb > izh. sln. *němčski > sln. *němški*), s čimer se je *trzáski prenaresil v *trzáški, podobno kot se je ponekod *neběski* zamenjal z *neběški* (psl. *nebesbǫskvjb > izh. sln. *neběski > nar. sln. *neběski*, ki se v nekaterih narečjih in v knjižnem jeziku glasi *neběški*). Oblika *trzáški pa se je po prekozložni asimilaciji po šumnosti *z-š ≥ *ž-š še dodatno spremenila v *tržáški* (*trzáški ≥ *tržáški).

Ime prebivalca Trsta je bilo starejše *Tržáščan*, kar se ohranja v narečnem krajevnem govoru Ribnice na Dolenjskem. Ta oblika je izpeljana s pripono **-jan-* bodisi iz neohranjenega starejšega imena prebivalca *Tržástac (psl. **tbr/rb3bstǫcb* > **tbr/rb3bstǫcb* > izh. sln. *Třzàstac > zah. in juž. sln. *Tržástac) bodisi iz vrstnega pridevnika *trzáski. Oboje bi namreč v slovenščini dalo *Tržáščan, to pa po prekozložni asimilaciji po šumnosti *z-šč ≥ *ž-šč izpričano *Tržáščan* (*Tržáščan ≥ *Tržáščan*). Ta oblika je bila nato po analogiji prenaresena v *Tržáčan* po modelu *Bloški* : *Bločan*, torej *tržáški* : *Tržáčan*.

2 Slovenska poimenovanja mestnih predelov Trsta¹⁵

Vsa imena tržaskih mestnih predelov imajo integrirano slovensko različico, toda pri teh toponimih bomo razen izjeme zamen iskali njihov slovanski oziroma slovenski izvor. Drugeče pa je z ledinskimi imeni ali mikrotoponimi, ki so mlajši in so nastali, potem ko je bilo poseljevanje Slovencev na tem območju že zaključeno: po celotnem tržaskem mestnem in predmestnem ozemlju lahko namreč zasledimo ledinska imena s sestavinami *njiva*, *polje*, *ulica*, *kraj*, *potok*, *cesta*, *loka*, ki so značilna za celoten slovenski jezikovni prostor. V tem razdelku se posvečamo prvi kategoriji, tj. toponimom, ki skoraj izključno izhajajo iz jezikov, ki so s stališča slovenščine substratni ali adstratni.

15 Pri obravnavi imen mestnih predelov se opiramo na trenutno upravopolitično delitev ozemlja Občine Trst na sedem upravnih rajonov (it. *circoscrizioni*), ki združujejo današnje četrti (it. *quartieri*) oziroma zgodovinske mestne predele (it. *roni storici*) ali bivše katastrske občine (it. *comuni catastali/censuari*), pri čemer meje današnjih četrti in zgodovinskih predelov niso povsem prekrivne. Med upravnimi rajoni sta tudi Upravni rajon za Zahodni Kras, ki zajema naselja *Prôsek* (it. *Prosècco*), *Kóntovel* (it. *Contovèllo*) in *Kríž* (it. *Sànta Cróce*), ter Upravni rajon za Vzhodni Kras, ki zajema naselja *Ópčine* ((*Villa*) it. *Opicina*), *Báni* (it. *Bànn*), *Trébče* (it. *Trebiciàno*), *Padriče* (it. *Padriciàno*), *Gropáda* (it. *Gropàda*) in *Bazovica* (it. *Basovizza*). Ker omenjeni kraji niso del mestnega jedra in predmestja mesta Trst, temveč so njegovo zaledje, v tem razdelku niso obravnavani.

2.1 Barkovlje, Rojan, Kolonja, Škorklja

Na skrajnem severozahodnem delu mesta se nahajajo *Bárkovlje* (it. *Bàrcola*), ki so bile nekoč obmorski zaselek, kamor so se v 18. stoletju naselili Slovenci iz bližnjih obmorskih krajev, predvsem iz Nabrežine (*Aurisina*). Merkù¹⁶ pojasnjuje, da je staro slovensko ime za ta kraj *Sveti Jernej* in da so *Barkovlje* učena oblika, nastala najverjetneje v 19. stoletju.¹⁷ Domačini uporabljajo tudi v slovenskem narečju romansko ime *Bárkola*, za katerega Doria predvideva dve možni razlagi, in sicer iz latinskih **balcula* 'majhen balkon' ali *vallicula* 'dolinica'. Severozahodno od Barkovelj se nahajata še kraja *Čedáz* (narečno *Čédaz*, it. *Cédas*) s portičem, *Miramár* (*Miramàre*), kjer stojita miramarski grad in park, in naselje *Grlján* (nar. *Gárljan*, it. *Grignàno*), ki je ime dobilo po predialnem imenu *Agrinianus*¹⁸ s prekozložno disimilacijo *nj-n > lj-n* v slovenščini. Med Barkovljami in Rojanom leži mestna četrt *Gréta* (*Grétta*), ki se deli na Zgornjo Greto proti severu in Spodnjo Greto proti jugu ter ima nejasno etimologijo. *Roján* (*Roiàno*) je nastal iz besede, sorodne furlanski *rò(j)e* 'odvodni kanal', iz katere je tudi slovenska *roja* 'plitva, ozka struga; umetna struga, po kateri je speljana voda na mlinsko kolo'. *Kolónja* (*Cològna*) je četrt severno od Rojana, njeno ime izhaja iz lat. *colonia* 'agrarna mera'. Nad Kolonjo je naselje, ki v imenu izkazuje polimorfijo: slovensko mu pravimo *Ferlúgi*, italijansko pa *Conconello*. Italijansko ime je starejše in ga Doria razlaga iz besede, sorodne s furl. *cocòn* 'svitek (las)', medtem ko Merkù za slovensko ime meni, da je nastalo v 16. stoletju ali kasneje in je množinska oblika priimka *Ferlúga*, ki je izpeljan iz hipokoristika *Ferlè* (iz *Florianus*) z večalno pripono *-uga*. Prav tako izkazuje množinsko obliko priimka tudi bližnji zaselek *Piščánci* in ledinsko ime *Cesárji*. Južno od Rojana in Kolonje je še mestni predel *Škórklja* (nar. *Škuórkla*, it. *Scòrcola*), ki je v 12. stoletju omenjena kot *Scolcola* in po Merkuju ohranja romansko manjšalnico gotskega *skulka* 'razgledni stolp, izvidnica'.

2.2 Staro mesto, Novo mesto, Nova mitnica

Predeli v tržaškem mestnem središču imajo danes imena, ki so kalki po italijanskih poimenovanjih. *Staro mesto* (it. *Città Vecchia*) je najstarejši del mesta in leži na pobočju griča *Svetega Justa* (it. *colle di San Giusto*). *Novo mesto* (it. *Città Nuova*) sestavljata *Terezijanska* in *Jožefinska četrt* (it. *Borgo Tresiano* in *Borgo Giuseppino*), ki sta ju dala zgraditi Marija Terezija in nato Jožef II. na sredini in na koncu 18. stoletja. Terezijanska četrt je nastala na območju izsušenih solin, Jožefinska pa na ozemlju, kjer so prej stali samostani in pokopali-

16 Vse etimološke razlage v tem razdelku so povzete po Merkù 1991, 2006, ki se sklicuje tudi na nekatere ugotovitve v Doria 1960, 1971, 1974, 1979, 1989, 1991.

17 Oblika naj bi nastala po zgledu starih stanovniških imen (imen za prebivalce) s pripono *-jane*, ki se kasneje po analoški spremembi preoblikuje v *-je*. Primer takega načina tvorbe so toponimi *Hrastovlje*, *Orehovlje*, *Senožeče*.

18 Predialno ime (lat. *praedium* 'zemljišče, posestvo') je krajevno ime, ki je nastalo iz osebne imena zemljiškega posestnika iz rimske dobe in ima značilni priponi *-ana* ali *-anum*.

šče, z njima je mesto pridobilo tudi urejeno nabrežje. *Nova mitnica* (it. *Barriera Nuova*) se razprostira vzhodno od Novega mesta, *Sveti Vid* (it. *San Vito*) pa južno od Starega mesta, zahodno od njega je še četrt *Svetega Andreja* (starejše it. *Sant'Andrea*, danes *Campo Marzio* 'Marsovo polje'), kjer stoji železniška postaja pri Svetem Andreju (danes muzej), ki jo je avstrijska državna železniška družba zgradila kot protiutež zasebni južni železnici, ki je imela postajo na severu Novega mesta, kjer je glavni tržaški kolodvor še danes.

2.3 Stara mitnica, Sveti Jakob, Čarbola

Jugovzhodno od četrti Svetega Vida se nahajata *Stara mitnica* (it. *Barriera Vecchia*) in *Sveti Jakob* (it. *San Giacomo*). Predvsem slednji je bil v preteklosti izrazito delavska četrt, kamor je med svojimi tržaškimi obiski zahajal tudi Ivan Cankar. Pod Svetim Jakobom je predel *Čarbola* (it. *Chiàrbola*), ki izhaja iz lat. manjšalnice *calvula*, kar označuje gol, neporaščen svet (s podobno motivacijo kot slovenska *Golica*). Slovensko ime izkazuje furlansko (natančneje tergestinsko) palatalizacijo *ka-* > *ča-*, medtem ko je italijansko vzglasje [*kja*] neetimološko in narobe povzema zapis iz zgodovinskih virov, v katerih je bil [*ča*] zapisan kot <*chia*>.

2.4 Kjadin, Vrdela, Sveti Ivan, Rocol, Katinara

Enako vzglasje ima tudi ime predela *Kjadin* (it. *Chiadino*), ki se nahaja vzhodno od Starega mesta. Doria razlaga ime iz lat. *catinus* 'odprtina v skali, votlina' in zanj predvideva že omenjeno furlansko palatalizacijo na vzglasju, ki je italijansko ime ne izkazuje, ker na vzglasju povzema način zapisa, ki ga je preko italijanščine v tem primeru prevzelo tudi slovensko ime. Severno od Kjadina se nahaja predel *Sveti Alojz(ij)* (it. *San Luigi*), še severneje pa *Vrdela* (it. *Guardièlla*), katere ime je glede na značilno vzglasje **va-* prevzeto iz tergestinščine ali beneške italijanščine in je sorodno z italijansko besedo germanskega izvora *guardia* 'straža', ter *Sveti Ivan* (it. *San Giovanni*), ki je bilo nekoč slovensko naselje in je danes predel mesta, kjer domujejo tudi vse (višje) srednje šole (5 let izobraževanja) s slovenskim učnim jezikom v Trstu.

Južno od Kjadina se razprostira mestni predel *Rocol* (nar. *Racóy*, it. *Rozzòl*), ki nima zadovoljivo pojasnjenega izvora. Vzhodno do Rocola na vzhodni meji mesta Trst, ki je tudi meja med Trstom in Istro, stoji *Katinára* (nar. *Četnára*, it. *Cattinàra*), nekoč naselje, danes predmestje, ki naj bi ime dobila iz lat. **cattinus* 'leska'. Narečna oblika izkazuje palatalizacijo, ki je lahko že tergestinska ali pa je nastala kasneje, v slovenščini, v jugozahodnem delu notranjskega narečja. Severno od Katinare je naselje *Lónjer* (*Lòngera*) in severozahodno še zaselek *Podlónjer* (*Sottolòngera*). Lonjer se nahaja na prometni cesti med Trstom in Kranjsko, zato Merkù povzema Dorievo razlago, po kateri naj bi toponim izhajal iz pridevnika (*h*)*ungara* 'ogrska, madžarska', kot določilo v it. besedni zvezi *strada ùngara* 'madžarska cesta', in je dobil *l-* na vzglasju po aglutinaciji določnega člena. Slovensko ime izkazuje tergestinski prehod **-ga-* > **-ġa-* > **-ja-*. Merkù domneva – in iz navedenih primerov je

razvidno –, da je bilo to območje sprva poseljeno s tergestinskim prebivalstvom, saj se po celotni dolini od Katinare preko Rocola do mesta ohranja strjen areal imen tergestinskega izvora, slovenska kolonizacija tega območja pa se je morala zgoditi že zgodaj: najpozneje v 14. stoletju so se namreč tu razvili tudi nekateri endemični priimki in iz njih izpeljana ledinska imena, če za primer vzamemo priimek *Gerdól* na Rocolu in ledinsko ime *G(e)rdolíči* (nar. *Ėardolíči*), ki je množinska oblika patronimika iz omenjenega priimka.

2.5 Sveta Marija Magdalena spodnja, Sveta Marija Magdalena zgornja

Južni del mesta Trst sestavljajo zgodovinski predeli *Škedenj* (nar. *Ščíédən*, *Ščíédna*, it. *Sèrvola*), *Sveta Marija Magdalena zgornja* (it. *Santa Maria Maddalena superiore*) in *Sveta Marija Magdalena spodnja* (it. *Santa Maria Maddalena inferiore*). Merkù piše, da je *Sveta Marija Magdalena spodnja* novejši kalk iz italijanščine za okraj, ki združuje prvotne zaselke Kolonkovec, Rovte, Sveto Ano, Judovec in Sveto Soboto. *Kolónkovec* (nar. *Kalónkavəc*, it. *Colòncovez*) je primer heteromorfije ali hibridno ime, ki vsebuje morfeme iz različnih jezikov: na podstavni samostalnik iz beneške italijanščine *calònego* 'kanonik' sta dodani slovenski priponi *-ov-* in *-əc*, taka izpeljanka pomensko označuje kanonikovo posest. Glede na podstavni samostalnik je upravičena narečna oblika, ki ima *a* v prvem zlogu, medtem ko sta slovenska knjižna oblika in italijanska, prevzeta iz te, hiperkorigirana. Bližnje *Róvte* (it. *Ràute*) nosijo ime, ki je na Slovenskem pogost toponim in izhaja iz bavarskega srednjevisokonemškega **rout* 'krčevina', *Júdovec* in it. ustreznik *Altùra*, ki pomeni 'vzpetina', sta primer polimorfije. Pri *Sveti Ani* (it. *Sant'Anna*) se nahaja tržaško pokopališče, *Sveta Sobota* (it. *San Sabba*) pa je znana po Rižarni, luščilnici riža, ki je bila leta 1944 spremenjena v nacistično zbirno taborišče, kmalu pa še v uničevalno taborišče s krematorijem.¹⁹ Na skrajni jugovzhodni meji mesta in Občine Trst je sredi 50. let prejšnjega stoletja zraslo novo naselje, imenovano *Naselje svetega Sergija* (it. *Borgo San Sergio*), ki je bilo zgrajeno za istrske begunce. V 50. in 60. letih so na Tržaškem in v širši okolici nastala mnoga taka begunska naselja, ki so jih v italijanščini poimenovali *borghi* (it. *borgo* 'naselje') in so jim za razločevanje dodali še ime svetniškega zavetnika, kateremu so bila posvečena.²⁰

2.6 Škedenj

Ime *Škedenj* je zadnje, ki se mu bomo posvetili v tem razdelku, in si zasluži posebno pozornost, saj je med vsemi imeni tržaških mestnih predelov edini, za katerega lahko domnevamo, da je slovenskega izvora. Če bi knjižna oblika bila prilagoditev slovenskega občnega imena *skedenj*, tega ne bi mogli trditi, saj je *skedenj* izposojenka iz stare visoke

19 Za območje med Sveto Ano in Sveto Soboto se je v času po drugi svetovni vojni v italijanščini uveljavilo ime *Valmàura*, ki ga je mogoče zaslediti tudi v nekaterih virih iz 14. stoletja. It. *Valmaura* je edini tržaški toponim, ki označuje mestni predel in nima slovenskega ustreznika.

20 Naselja so bila povečini zgrajena na razlaščenih slovenskih srenjskih zemlji in so odločno posegla v takratno urbanistično, arhitekturno, demografsko in narodnostno podobo krajev, ob katerih so nastala.

nemščine. Bezljaj (2003: 29) *Ščédan* uvršča med imensko gradivo, katerega prvotni pomen je 'krčevina'. To domnevo povzema Merkù, ki se opira na vzporedno narečno obliko *Ščíéd-na* in jo izvaja iz *sčédina*. Na tem območju naj bi tržaški škof imel svoje posesti in ko so se sem naselili Slovenci, so *ščedili* 'sčistili, skrčili' gozd in si ustvarili naselje. To pomensko motivacijo posredno potrjuje it. ime *Sèrvola*, ki po Dorievi razlagi preko disimilacije *l-l > r-l* kaže na izvor iz lat. manjšalnice *silvula* 'gozdiček'.

3 Nekaj okoliških imen

Na Tržaškem je šest občin s skupaj 71 kraji, v katerih živijo tudi Slovenci. Precejšnje število imen teh krajev izkazuje slovenske besedo- in imenotvorne značilnosti in mnogi med njimi imajo tudi slovenski koren. Na vprašanje, koliko krajevnih imen v Tržaški pokrajini je izvorno substratnih, koliko slovenskih in koliko romanskih (vzhodnega ali zahodnega tipa), še ni mogoče zanesljivo odgovoriti, ker nemalo imen italijanski jezikoslovci razlagajo drugače kot slovenski, do resnega in plodnega pogovora z upoštevanjem vseh razpoložljivih argumentov in protiargumentov pa še ni prišlo.

Tudi ta prispevek nima namena razčiščevati zapletenega sklopa vprašanj o tem, ali je posamezno ime slovenskega ali romanskega izvora. Zgolj za okus sta navedeni dve problematični in eno nesporno.

3.1 Nabrežina/Aurisina

Slovensko krajevno ime *Nabrežina* in italijansko *Aurisina* sta gotovo sorodni, etimološka osvetlitev pa je dolžna med drugim pojasniti razlike v izrazu. V lokalnem beneškem narečju je bilo ime moškega spola: *Auresin*, tudi *Laversin* (Cinausero Hofer, Dentesano 2011: 81), danes se glasi *Aurisina* (*Auri'zi:na*).²¹ Standardizirana slovenska oblika imena je poknjžena iz narečnega kraškega im. ed. *Nəbər'ži:na*, mest. ed. *u Nəbər'ži:ni*, rod. ed. *z Nəbər'ži:nə*, prid. *nəbər'ži:nski*, preb. *Nəbər'ži:nc*. Lokalno je ime moškega spola tudi v slovenščini. Prvič je zapisano leta 1292 kot *in contrada Aurisini*, kasneje leta 1308 *de Lebre-sina*, *de Lobrosina*, *Labresina*, 1332 *Leurisina in Carsis*, [...], 1645 *Obbresina*, *villa Dobresina*, *Bresina*, 1698 *di Nabresina*, *Nobrsina*, *Nobresina*, 1746–1770 *Nabresina*.

Etimološka razlaga lastnega imena postane verjetna, ko je skladna z ugotovitvami zgodovinskega in primerjalnega jezikoslovja ter zunajjezikovnih danosti in okoliščin, torej ko vse prvine izraza združi v razložljivo celoto. V obravnavanem primeru se izide domala vse, če izhajamo iz slovenskega etimona *Obrežina* < *Obrěžina, kar je leksikalizirano in torej poenobesedeno iz predložne zveze *ob Brežini,²² pri čemer je občno ime *brežina* izvorno večalnica od *breg*, ki označuje širše področje brega. Romansko ime je prevzeto iz sloven-

21 Za slovenske in beneškoitalijanske narečne podatke imen *Nabrežina*, *Devin* in *Prosek* se zahvaljujem kolegici Nini Pahor.

22 Tako kot sta npr. iz izvorne predložne zveze *Ob loke tvorjeni krajevni imeni *Obloke* in *Bloke* (slednje z mofremsko reanalizo *Ob loke ≥ *O bloke).

skega pred zaokroženjem slovanskega $a > o$ (sredina 9. stoletja) in v času delujoče zahodnoromanske lenizacije $b > u$. Začetni *l-* bi sicer lahko razlagali po disimilaciji $n - n > l - n$, a ker se v pisanih virih začetni *n-* pojavi šele konec 17. stoletja, se zdi verjetneje, da *l-* izvira iz romanskega določnega člena. Današnja slovenska oblika *Nabrežina* je razložljiva z vnovičnim poenobesedenjem predložne zveze *na Obrežini* → *Na(o)brežina*.²³ Ta razlaga ne pušča nobenega ostanka in je torej boljša kot korenisko izvajanje italijanskih imenoslovcev iz predromanske osnove **aur-* 'voda'. Tako izvajanje namreč odpira vsaj dve vprašanji, na kateri nimamo odgovora. (1) Kaj točno je predromanska osnova **aur-*? (2) Zavrnitev slovenskega izvora z izjavo »La forma slava è una corruzione del nome originario attraverso un accostamento paretimologico o analogico allo slo. *na breg* 'sopra in costone'.«²⁴ brez natančne opredelitve ne zadošča kot argument proti domnevi, ki jo sicer podpira konsistentna razlaga narečnega in zgodovinskega gradiva.

3.2 Devin/Duino

Naslednji neuskkljeni primer je krajevno ime *Devín*, it. *Duino*, lokalno beneško *Du'i:n*, kar se izgovarja dvozložno s hiatom. V furlanščini se ime danes glasi *Duin*, v nemščini *Tibein* (Cinausero Hofer, Dentesano 2011: 335), v lokalnem slovenskem kraškem narečju pa im. ed. *De'vi:n*, mest. ed. *u De'vi:ni*, rod. ed. *z De'vi:na*, prid. *de'vi:nski*, preb. ime *De'vi:nčän*, kar je pod očitnim vplivom knjižnega jezika. Ime je prvič zapisano leta 1139 kot *de Duino*, dalje 1158 *Duwin*, 1166 *de Duino*, 1188 *de Diuwino*. Nemško ime je prvič zapisano leta 1419: *zwisehen Triest un Tybein*. V slovenskem sobesedilu ga najdemo pri Alasii da Sommaripa iz leta 1607, ki je svoj slovarček pisal prav v Devinu. Dodatek s konverzacijskimi vzorci začenja takole: *Huomo da bene, ò bella figliuola è questa buona strada per andare à Duino?* In prevede: *Zlovuec brumen, ò lepa deklifa, ie ta dober pot za it u Duin?* (Alasia 1979: 193)

Italijansko jezikoslovje pri razlagi tega imena ni enotno. V najnovejšem etimološkem slovarju krajevnih imen tega območja beremo, da bi lahko nastalo neposredno iz romanskega kognomena *Divīnus* z latinskimi občnoimenskim pomenom 'prerok' (< 'božji') ali da je tvorjeno na osnovi venetskega kognomena *Tuina*, ki temelji na *Tuius*. Navajajo tudi možnost izvajanja iz **Tubīnum*, kar naj bi bila manjšalniška tvorjenka iz *tubus* v mlajšem, romanskem pomenu 'naraven ali umetno narejen vod za dovajanje vode'.²⁵ V prid tej domnevi govori zapis *S. Johannis de Tuba* iz leta 1139 za kraj Štivan pri Devinu, furlansko *San Zuàn di Duin*, danes italijansko *San Giovanni al Timavo* (Cinausero Hofer, Dentesano 2011: 336, 794). Avtorji tega slovarja ne preferirajo nobene navedenih razlag, pač pa zavračajo domnevo, po kateri naj bi bilo ime istega izvora kot staročeško *Děvín*, slovaško *Devín*,

23 V precejšnji meri tako Snoj 2009a: 278–279, deloma po Skoku.

24 »Slovanska oblika je paretimološko popačena iz prvotnega imena, kot da bi bil izvor v sklopu iz predložne zveze *na breg*.« (Cinausero Hofer, Dentesano 2011: 82) Do obeh predlaganih etimonov je skeptičen Merù (1990: 28 ss).

25 Beseda v latinščini pomeni predvsem 'ravna vojaška trobenta'.

poljsko *Dziewin* in polabsko *Deven, Döben*. Italijanski imenoslovci izvajajo zahodnoslovensko ime neposredno iz slovanskega občnega imena *děva 'mlada ženska, dekle', čeprav v slavistični literaturi že več desetletij velja, da gre za izpeljanko iz osebne imena *Děva*, potrjenega v stari češčini, ki tako ali drugače temelji na omenjenem občnem. Za krajevno ime *Devin* pri Trstu Bezljaj (1956: 131) pravi: »Verjetno je slovanskega porekla tudi ime gradu in naselja *Devin*, sev. od Trsta, italj. *Duino*, nem. *Tybein* [...]«. Slovanski izvor tega imena brez pridržkov in argumentov zagovarja Torkar (2010: 84), medtem ko jaz ob preferiranju slovenskega navajam tudi možnost romanskega izvora (Snoj 2009a: 109). Izmed slovenskih avtorjev se za romansko razlago odloči le Merkù (1990: 40), izmed italijanskih pa v novjšem času za slovensko le Cerasuolo (Cinausero Hofer, Dentesano 2011: 336), in sicer na osnovi lokalne legende o Beli dami, mladi in nesrečni nevesti, ki naj bi jo njen hudobni mož vrgel v morje. Preden naj bi Bela dama utočila, naj bi še zadnjič obupano zakričala in se spremenila v belo skalo, ki se še danes dviga nad morje ob vznožju grajske vzpetine. Da vsaj ljudskoetimološka povezava s slovansko besedo *děva ni zelo mlada, dokazuje nemško alternativno ime devinskega gradu *Magdeburg*, ki dobesečno pomeni 'dekletov grad'. Na tem mestu kaže izpostaviti močan argument proti možnosti, da bi bilo ime omenjenega slovanskega izvora. V 12. stoletju namreč še ne bi pričakovali ošibitve nenaglašene *ě* v *i*, kaj šele njegovega upada, kot bi morali sklepati iz tedanjih zapisov. Odras nenaglašene *ě* se kot *e* ali *i* zapisuje še pri Alasii, npr. *lepota* 'bellezza', *reŋnichnu* 'da douero', *diuizza* 'verGINE'. Glasoslovni zadržki nasprotujejo tudi vsaj dvema romanskima poskusoma razlage. (1) Če je izvor v kognomenu *Divinus*, zakaj je po pričakovanem upadu medsglasniškega *v* v prvem zlogu *u* in ne *i*? (2) Če je izvor v kognomenu *Tuina* ali *Tubinum, kako razložiti zveneči vzglasni *d*, saj se vzglasni soglasniki ne lenirajo.

3.3 Prosek/Prosecco

Ime se v lokalnem slovenskem kraškem govoru glasi *Pr'ua:sək*, mest. ed. na *Pru'se:ku*, rod. s *Pru'se:ka*, prid. *pru'se:ški* in *prusə'ka:nski*, preb. *Prusə'ka:ni* in *Pru'se:čəni*, v beneški italijanščini pa *Pro'se:ko*.

Premnogi italijanski imenoslovci še vedno neradi zapišejo, da je kako ime slovenskega izvora, celo če je naselje tradicionalno in še danes v precejšnji meri slovensko.²⁶ V novem etimološkem slovarju zemljepisnih imen tega področja tako pod iztočnico *Prosecco* (furl. *Prosèc*, slo. *Prosek*, ted. †*Proseck*) za navedbo zgodovinskih zapisov (leta 1308 *de Prosec(h)o*, 1343 *et Villam Prosechi*, 1383 *in villa Prosechi super Carsis* [...]) preberemo naslednjo etimolo-

26 Morda bi si kdo mislil, da italijanski imenoslovci ne berejo slovenske imenoslovne literature, češ *Slavica non leguntur*, vendar proti temu govori precej natančen povzetek Bezlajeve etimološke razlage krajevnega imena *Opčine* – *Villa Opicina*, ki na osnovi prebivalskega imena *Openc* in pridevnika *openski* domneva predromanski izvor. Ta Bezlajeva domneva je zgrešena, saj sta prebivalsko ime in pridevnik razložljiva s fonetičnim narečnim razvojem (Rigler 1963: 169; Snoj 2009b: 53). O mnogih drugih Bezlajevih etimoloških razlagah krajevnih imen v Italiji, ki preferirajo slovenski izvor, pa italijanski imenoslovci molčijo.

ško razlago: »Forma dialettale per PRESEK 'tagliata nel bosco, radura' (Doria 1969: 226).« Bralec torej izve, da ime izvira iz narečne variante besede *presek*, ki (v nekem jeziku) pomeni 'poseka v gozdu'. Šele iz reference Doria 1969 bi si lahko mislili, da je beseda *presek* morda furlanska, čeprav je furlanski slovarji ne navajajo. A razlaga ne bi mogla biti bolj preprosta. Dejansko gre za postverbal slovenskega glagola *proseči (kakor je npr. postverbal *odsek* tvorjen iz *odseči* ali *zasek* iz *zaseči*), preden se je predpona *pro-* v domala vseh slovenskih besedah zamenjala s *pre-*. Beseda *presek* in starejša *prosek* točneje pomenita 'preseka', tj. 'v ozkem pasu izsekan gozd'. Vzporednico ima v dalmatinskem krajevnem imenu *Prosijek*, ki pa morda temelji na drugačni pomenski konkretizaciji postverbala, saj občno ime na Hrvaškem pomeni '(v skalo) vklesana po' (Snoj v Bezlaž 1995: 128), pa tudi v vzhodnotirolskem ledinskem imenu *Prosegg* ter staročeškem krajevnem *Prosek* (Snoj 2009a: 335).

Ime te razmeroma majhne kraške vasi s 700 do 800 prebivalci je v zadnjih desetletjih zaslovelo po vsem svetu zaradi penečega se vina z italijanskim imenom *prosecco*, ki ga pridelujejo in izdelujejo zlasti v približno sto kilometrov zahodnjeje ležeči okolici Trevisa. Na vprašanje, zakaj se je te lahke penine prišlo prav to ime, bo morala odgovoriti zgodovina enologije. Na tem mestu lahko samo namignemo na jezikoslovne razloge, ki so v prid uspešnemu poimenovanju. (1) Ime zveni lepo in pristno italijansko, saj ga bo vsak govorec povezal s pridevnikom *secco*, ki pomeni 'suh'. Prosecco je res skorajda vedno suho vino, *brut* ali *extra brut*. Predpona *pro-* pri tem ni moteča, pove pa tudi ne ničesar. (2) Vino s področja Proseka je cenjeno že zelo dolgo. V začetku 17. stoletju beremo pri Alasii (1979: 193) *anco di quella ribolla di Profecco tanto buona* s prevodom *ima fe tiſtiga ribulla Profſecaua tolicai dobriga*, na začetku 18. stoletja pa pri Janezu Svetokriškem *pufſti eno maiolico slatkiga profekaria perneft* (V, 168) in *ble ym dopade ena majolika Slatkiga proferkaja, kakor ta ner vekshi Rimski odpufſtik* (IV, 289) (Snoj 2006: II, 197) ter pri Hipolitu Novomeškem (1711–1712) *profſékar* 'Proseker Wein, profecenſe vinum'. Da dober glas o dobrem vinu seže v deveto vas in da je ime vina – prvotno verjetno prek imena izvožene trte – lahko prepotovalo ne samo stokilometrski razdaljo med Prosekom in Trevisom, temveč tudi mnogo daljšo, dokazuje ime hrvaškega desertnega vina *prošek* iz okolice Splita, v katerem se ime iste slovenske vasi odraža z beneškim šumniškim izgovorom izvirnega sičnika.

Viri in literatura

- ALASIA de Sommaripa, Gregorio, 1979: *Slovar italijansko-slovenski, druga slovensko-italijanska in slovenska besedila. Videm 1607*. Faksimile. Ljubljana: Mladinska knjiga, Trst: Založništvo tržaškega tiska.
- ASCOLI, Graziadio Isaia, 1863: Le Venezie. *Il museo di famiglia* 3/35. 559.
- ASCOLI, Graziadio Isaia, 1873: Saggi Ladini. *Archivio Glottologico Italiano* 1. 1–573.
- BEZLAJ, France, 1955: Krčevine. *Slavistična revija* 8/1–2. 1–23.
- BEZLAJ, France, 1956: *Slovenska vodna imena*. I. del (A–L). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.

- BEZLAJ, France, 1976, 1982, 1995, 2005, 2007: *Etimološki slovar slovenskega jezika* I–V. Ljubljana: Mladinska knjiga oz. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- BEZLAJ, France, 2003: *Zbrani jezikoslovni spisi I*. Uredila Metka Furlan. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 20–40.
- CINAUSERO HOFER, Barbara, DENTESANO, Ermanno, 2011: *Dizionario toponomastico: etimologia, corografia, citazioni storiche, bibliografia dei nomi di luogo del Friuli storico e della Provincia di Trieste*. Udine: Ribis.
- DORIA, Mario, 1960: Ai margini orientali della friulanità. *Ce fastu?* 36/1–6. Udine: Società Filologica Friulana. 10–38.
- DORIA, Mario, 1969: Alla ricerca di tracce di friulanità nella toponomastica del Carso triestino. *Studi Linguistici Friulani*. Udine: Società Filologica Friulana. 223–256.
- DORIA, Mario, 1971: *Alla ricerca di toponimi prelatini nel Carso*. Trieste: Italo Svevo.
- DORIA, Mario, 1974: Alcuni aspetti della stratificazione toponimica nella provincia di Trieste. *Actes du XI e Congres International des Sciences Onomastiques I*. Sofija: Bolgarska akademija znanosti. 255–264.
- DORIA, Mario, 1979: La toponomastica come fonte di conoscenza dialettologica. *Per la storia e la classificazione dei dialetti italiani: Atti del convegno della Società Italiana di Glottologia*. Pescara, Pisa: Società Italiana di Glottologia. 33–61.
- DORIA, Mario, 1989: Nuove tracce di friulanità nella toponomastica del Carso triestino. *Ce fastu?* 65/2. Udine: Società Filologica Friulana. 99–106.
- DORIA, Mario, 1991: I toponimi del '300 e '400 triestini in un quaderno inedito di Jacopo Cavalli. *Ce fastu?* 67/1. Udine: Società Filologica Friulana. 47–78.
- FRANCESCATO, Giuseppe, 1966: *Dialettologia friulana*. Udine: Società Filologica Friulana.
- GAMILLSCHEG, Ernst, 1934, 1935, 1936: *Romania Germanica: Sprach- und Siedlungsgeschichte der Germanen auf dem Boden des alten Römerreiches* I–III. Berlin, Leipzig: Walter de Gruyter.
- GARTNER, Theodor, 1883: *Rätoromanische Grammatik*. Heilbronn: Verlag von Gebr. Henninger.
- GRAD, Anton, 1958: Contribution au problème de la sonorisation des consonnes intervocaliques latines. *Linguistica* 3/2. 33–40.
- HEINEMANN, Sabine, 2015: Tergestino/Muglisano. Sabine Heinemann, Luca Melchior (ur.): *Manuale di linguistica friulana*. Berlin, Boston: Walter de Gruyter. 226–244.
- HIPOLIT Novomeški, 1711–1712: *Slovensko-nemško-latinski slovar po rokopisnem slovarju Hipolita Novomeškega Dictionarium trilingue (1711–1712): z listkovnim gradivom Jožeta Stabeja*. www.fran.si (dostop 24. 2. 2025)
- KOS, Franc, 1902, 1906, 1911, 1915: *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku: Prva knjiga: 501–800, Druga knjiga: 801–1000, Tretja knjiga: 1001–1100, Četrta knjiga: 1101–1200*. Ljubljana: Leonova družba.
- MERKŮ, Pavle, 1990: *La toponomastica del comune di Duino Aurisina*. Duino, Aurisina: Comune di Duino Aurisina/Občina Devin Nabrežina.
- MERKŮ, Pavle, 1991: Krajevno imenoslovje na Tržaškem: Zgodovinska in metodološka opazanja. *Zgodovinski časopis* 45/4. 565–580.
- MERKŮ, Pavle, 1999: *Slovenska krajevna imena v Italiji: Priročnik/Toponimi sloveni in Italia: Manuale*. Trst: Mladika.
- MERKŮ, Pavle, 2006: *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu*. Uredila Metka Furlan, Silvo Torkar. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- PETAROS, Robert, LEVAK, Ksenija, BUDAL, Gojmir (imenski del); MEDVED, Jakob, INGOLIČ, Borut, PAHOR, Samo (kartografski del), 1977: *Tržaško ozemlje: Zemljevid in seznam krajevnih in ledinskih imen*. Ljubljana: Slovenska matica, Trst: Založništvo tržaškega tiska.
- PIRONA, Giulio Andrea, ²1996 (¹1983): *Il nuovo Pirona: vocabolario friulano*. Uredil Giovanni Frau. Udine: Società Filologica Friulana.
- PLETERŠNIK, Maks: *Slovensko-nemški slovar*. www.fran.si (dostop 1. 3. 2025)
- RAMOVŠ, Fran, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika: II. Konzonzantizem*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna.
- RAMOVŠ, Fran, 1936: *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*. Ljubljana: Akademsko založba.
- REPANŠEK, Luka, 2016: *Keltska dediščina v toponimiji jugovzhodnega alpskega prostora. Linguistica et philologica* 33. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

- REPANŠEK, Luka, ŠEKLI, Matej, 2017: Kratek pregled jezikovne zgodovine Istre: ekskurziji na pot. Luka Repanšek, Matej Šekli (ur.): *12. letno srečanje Združenja za slovensko jezikoslovje: Povzetki prispevkov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- RIGLER, Jakob, 1963: *Južnonotranjski govori: akcentska in glasoslovna analiza južnonotranjskih govorov med Snežnikom in Slavnikom*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- ROHLFS, Gerhard, 1949: *Historische Grammatik der italienischen Sprache und ihrer Mundarten*. I. Lautlehre. Bern: Francke. = *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti*. I. Fonetica. Bologna: Il Mulino.
- SKUBIC, Mitja, 2002 (1988): *Romanski jeziki*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za romanske jezike in književnosti. [Strani so citirane po drugi izdaji.]
- SKUBIC, Mitja, 2007 (1989): *Uvod v romansko jezikoslovje*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za romanske jezike in književnosti. [Strani so citirane po četrti izdaji.]
- SNOJ, Marko, 2006: *Slovar jezika Janeza Svetokriškega I–II*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SNOJ, Marko, 2009a: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan in Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SNOJ, Marko, 2009b: Slovene Place Names with the Suffix *-ina*: Some Difficult Cases and Implications for South Slavic Onomastics. *Slovenski jezik/Slovene Linguistic Studies* 7. 45–59. Na spletu.
- SNOJ, Marko, 2016: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ŠKRABEC, Stanislav, 1892: Jezikoslovni pomenki. *Cvetje z vertov sv. Frančiška* 11/9.
- ŠTURM, Fran, 1928: Romanska lenizacija medvokalčnih konzontanov in njen pomen za presajo romanskega elementa v slovenščini. *Časopis za slovenski jezik, književnost in zgodovino* 7. 21–46.
- TORKAR, Silvo, 2010: *Tvorba slovenskih zemljepisnih imen iz slovanskih antroponimov: identifikacija, rekonstrukcija in standardizacija*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- TRAMPUS, Antonio, 1989: *Vie e piazze di Trieste moderna: toponomastica stradale e topografia storica*. Trieste: Italo Svevo.
- ZINGARELLI, Nicola, 1994: *Lo Zingarelli 1995: Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.
- ZUDINI, Diomiro, DORSI, Pierpaolo, 1981: *Dizionario del dialetto muglisano*. Udine: Casamassima Editore.

Besedilo je bilo pripravljeno tudi z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.